

МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: ДОСВІД КИТАЮ

У даній статті наводиться характеристика основних проектів, що вже діють або тільки впроваджуються в життя, а також зазначаються роль міжнародних інституцій, які стали каталізаторами сталого розвитку туризму в Китаї. Визначаються напрями застосування позитивного досвіду в Україні

Ключові слова: сталий розвиток туризму, міжнародні інституції, досвід Китаю.

В данной статье дается характеристика проектов, которые уже действуют или только начинают внедряться в жизнь, а также указываются главные международные институты, которые стали катализаторами устойчивого развития туризма в Китае. Определены направления применения позитивного опыта в Украине.

Ключевые слова: устойчивое развитие туризма, международные институты, опыт Китая

This article gives general characteristics of projects, which already took place or just being initiated, and also points the role of international institutions, which influenced on the implementation of the sustainable tourism development in China. There are stipulated directions of positive experience implementation in Ukraine.

Key words: sustainable tourism development, international institutions, experience of China

Постановка проблеми. В останні десятиріччя принципи сталого розвитку набувають усе більшої актуальності. Для усіх країн планети все більш важливим стає переосмислення впливу на навколишнє середовище і культуру. Можна стверджувати, що жодна галузь людської діяльності не має такого впливу на економіку, навколишнє середовище і культуру, як туризм. І тому стійкий його розвиток на даний момент є актуальним питанням у багатьох регіонах світу. Часто збалансоване зростання туризму асоціюють з такими поняттями, як «екотуризм» або «геотуризм». Насправді ж, його можна пов'язати з будь-яким видом туризму, що стоїть на принципах захисту навколишнього природного середовища, збереження культури та зміцнення економічних показників галузі.

Актуальність дослідження. Одним із найбільш актуальних питань сучасних досліджень туризму є його сталий розвиток, у тому числі аналіз національних і міжнародних проектів. Китай у останні роки став одним із основних акторів на туристичному ринку світу, зайнявши третю позицію за кількістю прибуттів. Тому проблема збереження ресурсної і матеріально-технічної бази туризму, культурної автентичності і подальшого зростання туристопотоку є нагальним і досить гострим питанням для даної країни. Водночас, досвід цієї країни містить корисні інновації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика моделей стійкого розвитку туризму в Китаї на разі не піднімалася в україно- і російськомовних наукових виданнях. Що стосується іноземних публікацій, то в них домінують Internet-джерела з проблематики сталого туризму в

Китаї (наприклад, Conservation International China – <http://www.chinagreentravel.com/>) та окремі галузеві статті (наприклад, Sustainable tourism in China на туристичному порталі Chengdu Living – <http://www.chengduliving.com/sustainable-tourism-development-in-china/>).

Формулювання цілей статті. В першу чергу, дана стаття покликана на те, щоб звернути увагу на проблему сталого розвитку туризму не тільки на національному, а й глобальному рівні. По друге, вона є спробою визначити основні акценти даного напрямку досліджень і вивчити досвід організації проектів збалансованого розвитку в Китаї.

Мета статті. Метою написання статті є систематизація даних щодо різних аспектів сталого туризму в Китаї, а також вивчення позитивного досвіду країни для можливого його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Збалансований розвиток туризму базується на доктрині сталого розвитку, яка спрямована на зміну стосунків людини і природи задля розширення можливостей економічного зростання в межах господарської місткості біосфери. Ключовими завданнями сталого (у окремих джерелах іще зустрічаємо стійкого) розвитку є відновлення і збереження природних екосистем та їхньої здатності до самовідтворення, забезпечення розв'язання проблеми економічного, соціального, демографічного і духовного розвитку, а також узгодження темпів економічного розвитку з господарською ємністю екосистем.

Поняття збалансованого туризму відіграє важливу роль в розвитку туризму насамперед в південно-західних регіонах Китаю, здебільшого в провінціях Сичуань та Юньнань. Обидві адміністративні одиниці республіки не тільки відчули значний економічний ефект від політики сталого розвитку, а й отримали суттєву підтримку з боку урядових, некомерційних та місцевих організацій, що відповідають за розвиток туризму на принципах збалансованості та екологічності. Серед міжнародних організацій, що усіляко допомагають розвитку туризму в Китаї, можна назвати ЮНЕСКО, Всесвітній фонд дикої природи і Фонд охорони природи. Всі ці інституції відіграли ключову роль у визначенні територій природоохоронного значення країни та активно співпрацювали з місцевою спільнотою, щоб допомогти сформувати дієву індустрію туризму. Їхній вплив сприяв тому, що місцеві громади почали активно вкладати кошти в делімітацію охоронюваних територій південно-західних регіонів країни.

Величезний вплив на туризм у Південно-Західному Китаї справила також Організація Об'єднаних Націй. Провінції Сичуань та Юньнань є місцем зосередження 9 з 41 об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на території країни. Ця організація, як відомо, займається кадастром, наданням назв і збереженням видатних культурних та природних об'єктів людства. У деяких випадках, ці пам'ятки претендують на фінансування із загального Фонду Всесвітньої Спадщини, але основний акцент робиться на тому, щоб привернути увагу громадськості до ресурсів, які мають унікальні історичні та / чи екологічні характеристики задля їх збереження і

розвитку. Дев'ятьма об'єктами Всесвітньої Спадщини в провінціях Сичуань та Юньнань є: Національний парк Цзючжайгоу, Національний парк Хуанлонг, Гігантська статуя Будда в Лешані, Печери Дацзу, Стародавнє місто Ліцзян, Гора Цінчен, Три паралельних річки, Резервати гігантської панди та Карстові відкладення Південного Китаю. Надавши їм такого статусу, ЮНЕСКО привернуло увагу на необхідності їх збереження, а також заклало фундамент для збалансованої експлуатації їх територій.

Всесвітній фонд дикої природи також справив величезний вплив на розвиток туризму в КНР, виходячи з його основної місії – захисту популяції гігантської панди в провінції Сичуань. Його діяльність мала значний вплив на місцеве населення, який, у першу чергу, пов'язаний із запровадженням заборони на лісозаготівлю, що давала робочі місця більшості трудового потенціалу провінції. Туризм став альтернативним варіантом зайнятості для місцевих жителів. Всесвітній фонд дикої природи допоміг їм розробити і реалізувати план туристичного менеджменту в Долині Цзючжайгоу і заповідниках Вангланг та Байшуїхе. Завдяки розробленому плану розвитку, заповідник Вангланг зайняв перше місце серед природних об'єктів Китаю за рівнем відповідності міжнародним стандартам світової програми сертифікації об'єктів сталого розвитку туризму – «Green Globe XXI».

Крім того, Всесвітній фонд дикої природи сприяв укладенню угоди з Carrefour (французька компанія роздрібної торгівлі, друга за величиною в світі після американського Wal-Mart) про продаж органічних продуктів, які вирощуються на півночі провінції Сичуань, у магазини мережі Carrefour: волоські горіхи, мед, перець і гриби. В рамках програми більш ніж 200 сімей, які проживають на захищених територіях поширення гігантської панди, було виділено близько 260 тис. юанів. Хоча це і не можна пов'язати напряму з туризмом, все ж, дана програма стала помітним досягненням в галузі збалансованого розвитку території.

Фонд охорони природи є міжнародною неурядовою організацією, яка сприяє збереженню навколишнього середовища і займається широким спектром проектів, які слугують даній меті. Основна діяльність цієї установи у південно-західному Китаї сфокусована на Трьох Паралельних Річках — об'єкті Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, що знаходиться в провінції Юньнань. Дана територія є ареалом проживання близько 100 зникаючих видів живої природи, де лише на 0,7% площі країни зосереджено понад 20% всіх представників флори Китаю. З метою збереження типових для даної місцевості видів Фонд охорони природи очолив кампанію зі створення мережі Національних Парків Китаю, особливо опікуючись парком Пудакую — першим природоохоронним об'єктом країни, що повністю відповідає стандартам Міжнародного Союзу Охорони Природи і виступає яскравим прикладом збалансованої моделі управління. Крім того, Фонд Охорони Природи тісно співпрацює з місцевим населенням, організовуючи освітні проекти з питань екотуризму,

екологічного будівництва, альтернативної енергетики та управління парками, тим самим, сприяючи вихованню відповідальної нації.

Сталий (збалансований) туризм Китаю на сьогодні має низку проблем. Серед них: відсутність чітких стандартів його розвитку і розуміння критеріїв екологічності туризму. Крім того, в країні досі не існує визначених настанов і планів діяльності щодо впровадження збалансованого туризму і подорожей в окремих регіонах держави. Вирішенням цих проблем зайнявся Міжнародний Фонд охорони навколишнього середовища, який у листопаді 2007 року розпочав у Китаї інноваційний проект, що полягав у створенні локальних шкіл екологічного туризму за участі місцевих жителів і представників бізнесу.

Туризм для місцевого населення завжди має два наслідки. З одного боку, збільшення потоку туристів означає розвиток місцевої економіки і підвищення рівня життя, але з іншого — втручання в місцеву екосистему, що може вплинути на чисельність представників флори і фауни, автентичну локальну культуру тощо. Місцеві громади розуміють, що мають розвивати туризм, дотримуючись принципів збалансованості, але вони часто не знають, як це робити. Таким чином, найбільшою проблемою для цих громад стає відсутність знань про екологічний туризм і про те, як впроваджувати його принципи в життя.

Щоб допомогти вирішити дане питання і сприяти розвитку збалансованого туризму, Фонд охорони навколишнього середовища в Китаї займається створенням Академії екологічного туризму, яка забезпечить навчання 200 студентів щороку для виконання функцій управлінців у галузі туризму. Курси викладатимуться для груп у складі до 30 осіб, тож ці програми будуть якісними та відносно індивідуалізованими. Викладачами Академії будуть професори різних галузей знань, включаючи експертів з туризму, промисловості та сільського господарства, які протягом декількох років працювали в успішно реалізованих проектах сталого туризму. Діяльність Академії фінансуватиметься Фондом Торнтон та Колумбійським університетом. Крім того, буде запроваджена стипендіальна програма для місцевого населення. Також представництво Фонду охорони навколишнього середовища регулярно організовує для місцевих громад відкриті семінари з екологічного туризму.

Національна Туристична Адміністрація Китаю також бере активну участь в проектах збалансованого розвитку. Зокрема, спільно з ЮНВТО вони нещодавно відкрили третю Обсерваторію сталого туризму для спостереження за екологічними та соціально-економічними наслідками туристичного потоку. Обсерваторія Чжанцзяцзе розташована в провінції Хунань і є частиною мережі аналогічних установ, що забезпечують виконання політики сталого розвитку туризму в країні. Вона займається збором і представленням даних щодо екологічних, соціальних та економічних наслідків ведення туристичної діяльності в провінції, і на основі індикаторів збалансованого туризму ЮНВТО аналізує отримані результати.

Обсерваторія розташована в Національному Парку Чжанцзяцзе, що був першим природоохоронним об'єктом Китаю, занесеним до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Завдяки цьому природному резервату в регіоні почав розвиватися туристичний рух, що сприяло загальному економічному зростанню регіону, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя місцевого населення. На сьогодні у високий сезон Парк Чжанцзяцзе відвідують понад 40 тисяч туристів щодня. Адміністрація Національного Парку добре розуміє значення туризму для місцевої економіки і наголошує на необхідності управління галуззю на принципах збалансованості. Обсерваторія є інструментом дотримання індикаторів сталого туризму ЮНВТО у межах даного об'єкту, а також інформативною базою для місцевих туристичних організацій щодо впровадження моделі стійкого розвитку.

Обсерваторія в Чжанцзяцзе є частиною глобальної мережі дослідницьких установ сталого туризму, що створюється з ініціативи ЮНВТО для підтримки розвитку в напрямку збалансованого туризму. Дві інші китайські обсерваторії знаходяться в місті Янгшо, що відоме своїми карстовими горами, а також у заповіднику Хуаншань — ще одному об'єкту ЮНЕСКО. Роботою усіх трьох установ завідує головний центр моніторингу, що працює на базі Університету Сун Ят-Сен, розташованому в провінції Гуанчжоу.

Висновки. Отже, розглянуті приклади дають право говорити про активне впровадження принципів збалансованого розвитку на території Китаю. Зокрема, цими питаннями опікуються такі організації, як ЮНЕСКО, Всесвітній фонд дикої природи, Фонд охорони природи, Міжнародний Фонд охорони навколишнього середовища, ЮНВТО тощо. Основний акцент вони роблять на таких напрямках діяльності, як підготовка кваліфікованих кадрів для роботи в проектах сталого розвитку, інформування, фінансова підтримка і перекваліфікація місцевого населення, моніторинг стану основних природоохоронних об'єктів країни тощо. Позитивний досвід Китаю дає можливість відзначити кілька напрямів, у яких могла би рухатися й Україна:

- розпочати активну співпрацю з міжнародними організаціями, що опікуються питаннями сталого розвитку;
- започаткувати підготовку кадрів для управління об'єктами природоохоронного значення;
- розробляти проекти збалансованої експлуатації туристичних ресурсів і залучати інвестиції для їх виконання;
- виховувати відповідальне ставлення до природи серед населення країни, особливо тих територій, що володіють унікальними природними та історико-культурними ресурсами тощо.

І.Заячківська Г.А. Основні засади сталого розвитку туризму в Україні [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.confcontact.com/20110629/1-zayacj.htm>

2. Стратегія сталого розвитку туризму і курортів в Україні [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.vincult.org.ua>
3. China Hot Spots [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.chinagreentravel.com/Explore_China's_Natural_Wonders/China's_Hot_Spots.Shtml
4. Conservation action and protected areas [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.chinagreentravel.com/Explore_China's_Natural_Wonders/Conservation_action.Shtml
5. CSD Indicators for Sustainable Development [Електронний ресурс].— 3rd ed.— 2005.— Режим доступу: <http://www.unwto.org>
6. Green Tourism [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.chinagreentravel.com/Living_Green_in_China/Living_Green_in_China11.Shtml
7. Sustainable tourism in China [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.chengduliving.com/sustainable-tourism-development-in-china/>
8. UNWTO and China open third observatory for sustainable tourism development [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.traveldailynews.com/pages/show_page/44421-UNWTO-and-China-open-third-observatory-for-sustainable-tourism-development
9. What is Eco-tourism [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.chinagreentravel.com/Explore_China%27s_Natural_Wonders/Introduction_to_ecotourism.Shtml

УДК 338.483.1(4)

Мечковская О.А.

ОЦЕНКА РЕКРЕАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ В ТУРИЗМЕ

В работе проведен сравнительно-географический анализ рекреационных ресурсов стран Центральной и Восточной Европы в разрезе территориальных комплексов отдыха и туризма. Показаны возможности использования рекреационных ресурсов региона для развития туризма с учетом современных изменений в структуре туристского спроса и предложения на рынке международных туристских услуг. Выявлены основные направления повышения эффективности использования рекреационных ресурсов стран Центральной и Восточной Европы в туризме.

We conducted a comparative geographical analysis of recreational resources of Central and Eastern European countries in the context of territorial complexes of recreation and tourism. The possibilities of the use of regional recreational resources for international tourism, taking into account recent changes in the structure of tourist demand and supply in the international market of tourist services are shown. The main directions of improving the efficiency of the use of recreational resources of Central and Eastern European countries in tourism are revealed.

Пространственным базисом туризма страны являются рекреационные ресурсы, оказывающие влияние на территориальную организацию туристского хозяйства, формирование рекреационных районов, их специализацию и экономическую эффективность обслуживания. Формирование территориальной структуры туризма на